

easy to incorporate games into the class and develop students' English proficiency of the target language. One more teacher's problem is not enough time to prepare the games. Surely, some games need preparation and time. If a game needs some stationery (such as some cardboard, paste crayons, etc.), it really takes some time. On the other hand there are some easy games that do not need any preparation.

As an example, the game «*Hot Seat*» is excellent for revising vocabulary. The procedure of the game is the following: First, split class into different teams. Sit the students facing the board. Then take an empty chair – one for each team – and put it at the front of the class, facing the team members. These chairs are the 'hot seats'. Then get one member from each team to come up and sit in that chair, so they are facing their team-mates and have their back to the board. As the teacher, have a list of vocabulary items that you want to use in this game. Take the first word from that list and write it clearly on the board.

The aim of the game is for the students in the teams to describe that word, using synonyms, antonyms, definitions etc. to their team mate who is in the hot seat – that person can't see the word! The student in the hot seat listens to their team mates and tries to guess the word. The first hot seat student to say the word wins a point for their team. Then change the students over, with a new member of each team taking their place in their team's hot seat. Then write the next word and so on.

One more example of a great vocabulary revision is the game «*A – Z Race*». To play it you have to divide the class into two teams and give them a list of paper with written in column alphabet. Give them a topic like ecology, mechanization, food, agriculture etc. The task of students is in a given period of time to write a word in this lexical set beginning with each letter until they reach Z. If they cannot think of a word beginning with a particular letter they can leave a space, but the team with most words at the end is the winner.

Thus, it must be noted that using games is an efficient way to teach English. It is proved that language games used in the classroom are very effective and supportive activities in contributing to students' language skills and proficiency. Therefore, it is recommended that teachers try some games that may be useful to their students in order to enhance learners' proficiency and help them meet their goals, and at least to vary teaching methods.

References:

1. Hadfield J. *Beginners' communication games* / J. Hadfield. – Longman, 1999.

Хома О.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет*

УРОК ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: НАУКОВІ ЗАСАДИ

Українська освіта проходить шлях реформування. Закон України «Про освіту», Концепція Нової української школи змінили пріоритети у навчанні молодших школярів.

У цьому процесі важлива роль у початковій школі належить урокам української мови та літературного читання. Уроки літературного читання спрямовані не тільки на формування навички читання, а й на виховання особистості, мовленнєвий розвиток молодших школярів.

Сьогодні розроблена оновлена програма з цього предмета, доповнене коло читання. Учням доцільно дізнатися про письменників української діаспори, серед

яких: Леонід Полтава, Катерина Перелісна, Ольга Мак та інші. Їхні твори посіли почесне місце в українській дитячій літературі. У них цікаві розповіді про вчинки дітей, казки про тварин, поезії про рідну українську мову.

Питання методики навчання літературного читання в центрі дослідження низки науковців (Іванова Л., Коваль Г., Науменко В., Підлужна Г., Савченко О., Суржук Т. та інші). Г. Коваль, Л. Івановою, Т. Суржук запропоновано посібник, в якому розглядаються ефективні способи керівництва навчально-виховним процесом на уроці читання – методи, прийоми, засоби та форми навчання [1].

Дослідники (Науменко В., Підлужна Г.) визначають психолого-педагогічні й методичні умови формування читацької самостійності, серед яких найважливішими є такі: системний підхід до організації й проведення уроків класного та позакласного читання, який проявляється в тому, що уроки становлять собою цілісну сукупність, взаємозв'язок елементів, при цьому кожен із них реалізує специфічну мету (розвиток читацької самостійності учнів) й одночасно загальні цілі навчально-виховного процесу; добір спеціальних вправ, введення школярів у навчальні ситуації й види діяльності з книгою, спрямовані на розвиток читацької самостійності та реалізацію особистісно орієнтованого підходу до учнів; запровадження елементів педагогіки співробітництва на уроках класного та позакласного читання шляхом організації спільної діяльності вчителя та учнів; емоційна насиченість занять, застосування ігрових форм навчання; активізація пізнавальної діяльності, створення проблемних ситуацій на уроках; реалізація внутрішньопредметних зв'язків на уроках класного і позакласного читання; зразок позитивного ставлення вчителя до книги, до читання; удосконалення системи оцінювання на уроках класного та позакласного читання.

За словами О. Савченко, проблема якісного читання учнів стає однією з пріоритетних у міжнародних і вітчизняних дослідженнях, бо робота з писемною інформацією набуває все більшої актуальності. Вживаються в цьому зв'язку нові характеристики якості читання: грамотне читання, функціональне читання, раціональне читання, критичне читання, рефлексивне читання, продуктивне читання [5, с. 6].

Формування якостей читання, методика роботи над художніми творами, зокрема легендами, розкриті у наукових розвідках В. Науменко. Дослідниця звертає увагу на особливості методичної роботи над легендами історико-героїчного змісту [4].

Що стосується форм навчання, то увага дослідників акцентується на інтегрованих уроках. «Головна мета інтегрованих уроків – не виклад максимального об'єму інформації, а формування цілісної картини світу і підвищення пізнавального інтересу учнів» [3, с. 2].

Визначено чинники щодо особливостей процесу розуміння учнями текстів різних жанрів. Серед них: сформованість навички читання (швидкість і правильність); володіння загальнопізнавальними уміньми (аналіз, виділення головного, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення та ін.); особливостей тексту (обсягу, структури, інформативності, проблемності, жанру твору) [5, с. 7].

В умовах інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, екранної культури, соціальних мереж, індустрії розваг, співіснування багатьох медіаресурсів відбуваються істотні зміни у читацькій діяльності дорослих і дітей [2]. Ці зміни покликані формувати у молодших школярів мотивацію до читання, до книжки взагалі. Аналіз наявних досліджень засвідчив, що сьогодні є різні напрями вивчення проблеми методики проведення уроків літературного читання та їх ролі у формуванні особистості.

Розглядаючи урок літературного читання в сучасному аспекті, ми акцентуємо увагу, в першу чергу, на його естетико-пізнавальних, методичних особливостях. Це уроки спілкування з літературою як мистецтвом слова, що забезпечує природну потребу дитини в емоційних переживаннях, створює передумови для

самовираження особистості. Молодші школярі беруть участь у творчій діяльності, яка організовується вчителем на уроках класного і позакласного читання, мають можливість висловити свою власну думку щодо прочитаного. У свою чергу, це дає можливість формувати сучасного читача, мовленнєву особистість, людину з новими поглядами на оточуючий світ. У той же час цей процес повинен бути тісно пов'язаний з осмисленням твору як високохудожнього тексту.

Основним елементом уроку літературного читання є процес засвоєння ідейно-тематичного змісту твору, його мистецької природи та образності. Тому, в процесі проведення уроку учням важливо усвідомити ставлення письменника до зображуваного, розкрити ідею та засоби зображення і сформулювати свою думку.

Наше дослідження означеної проблеми дало можливість визначити блоки й етапи опрацювання тексту. Серед блоків нами виокремлено: організаційно-мотиваційний, мистецько-художній, аналітичний, творчий [6].

Особливу увагу ми акцентуємо на застосуванні інноваційних методів навчання, серед них: інтерактивні, методи формування критичного мислення, ігрові, проєктні. Вважаємо, що інтегровані уроки літературного читання та української мови (чи світознавства) викличуть у молодших школярів інтерес до книжки, формуватимуть у них читацьку самостійність.

Серед прийомів розвитку розумових операцій пропонуємо такі: складання сенканів, кластерів, порівняльних таблиць, «паспорта» літературного персонажа, гронування понять, гронування вчинків літературних героїв та інш.

Звертаємо увагу на художню цінність творів, які запропоновані для дитячого читання. У процесі роботи над оповіданнями, поезіями, казками учні мають змогу ознайомитися з історією України, її природою, рідним краєм, прекрасними людьми, вчинками дітей.

В учнів цього віку досвід міжособистісних стосунків обмежений вузьким колом зв'язків з навколишнім світом. Читання художніх творів, у яких розкривається внутрішній світ переживань, думок, мрій людини, розширює життєвий досвід, сприяє усвідомленню ними цінностей, норм поведінки, які підтримуються суспільством. Осмислення змісту багатьох творів, в яких описано почуття і вчинки дійових осіб, викликає у дітей глибоке співпереживання, що є своєрідним особистісним засобом освоєння дійсності, дозволяє їм зрозуміти внутрішній світ інших людей.

Виключної цінності набувають твори про природу, її рослинний і тваринний світ. Програма з літературного читання побудована так, що твори про різні пори року вивчаються саме в певні сезони. Це дає дітям можливість звертатися до власних спостережень, вражень, емоцій. Адже пізнання світу починається з відчуттів, хоч і не обмежується ними.

Звертаючись до художнього образу природи, вчителю необхідно знайти найголовніше, щоб підкреслити залежність людини від неї. Екологізувати дитячу свідомість – це не означає використовувати художній твір як матеріал до повчання: роби так, а не інакше. Учні повинні відчувати, що художній образ природи – це не малюнок чи ілюстрація, а відчуття радості життя, своєї єдності з природою, заклик до її збереження. Сучасна методика вимагає роботи над художнім текстом в комплексі, інтегруючи зміст з темами інших предметів.

Таким чином, нами розкрито окремі погляди дослідників щодо проведення уроків літературного читання.

Список використаних джерел:

1. Коваль Г.П., Іванова Л.І., Суржук Т.Б. Методика читання / Г.П. Коваль, Л.І. Іванова, Т.Б. Суржук: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 280 с.
2. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку / В. Мартиненко // Початкова школа. – 2017. – №8. – С. 16-19.
3. Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2017 / 2018 навчальному році // Учитель початкової школи. – 2017. – № 9. – С. 1-3.
4. Науменко В. Ознаки жанрів разом пригадаймо – казки, легенди, міфи упізнаймо / В. Науменко / Учитель початкової школи. – 2016. – № 1. – С. 11-13.
5. Савченко О. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування / О. Савченко // Початкова школа. – 2017. – № 8. – С. 6-12.
6. Хома О.М. Формування читацької компетентності в молодших школярів у процесі роботи над художнім текстом / О.М. Хома // Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie «Stav, proplemy a perspektivy pedagogickeho studia a socialnej prace», 28-29 oktobra. – Vysoka skola Danubius, Slovenska republika, 2016. – С. 63-66.

Шморгун І.В.

вчитель,

Спеціалізована школа № 255 м. Києва

ПЕДАГОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Особистісно-орієнтований підхід у професійному становленні вчителя англійської мови передбачає орієнтацію спеціаліста на формування глибокого інтересу до саморозвитку, самоосвіти і самовиховання. Центральною проблемою саморозвитку вчителя англійської мови є наявність у нього якостей педагогічного мислення, задля успішного формування критичного мислення учнів. Від рівня сформованості педагогічного мислення вчителя англійської мови залежить успіх формування критичного мислення учнів.

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено головну мету, яка полягає в створенні умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства тощо. Тому від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток у учнів необхідних компетенцій [4, с. 31]. Одним з таких підходів є формування під час навчання навичок критичного мислення, яке разом із фаховою і соціальною компетентністю забезпечує конкурентноздатність і мобільність освіченої людини на ринку праці, її готовність жити і працювати в умовах неперервних змін [4, с. 32]. Тому, насамперед, саме вчитель, маючи сформоване педагогічне мислення має формувати критичне мислення учнів на уроках англійської мови.

У науково-педагогічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «педагогічне мислення». Так, Ю. Кулюткін визначає педагогічне мислення як процес осмислення вчителем закономірностей виконуваної педагогічної діяльності [1, с. 25]. Існують кілька рівнів педагогічного мислення.

Початковим рівнем мислення вчителя є його методологічне мислення, що орієнтоване педагогічними переконаннями. На цьому рівні у вчителя утворюється найбільш важлива його педагогічна здібність: чутливість до педагогічних явищ, педагогічне чуття.